

CİNSİYET EŞİTSİZLİĞİ VE ULUSLARARASI FİNANSAL İLİŞKİLER: NİCELİKSEL BİR DEĞERLENDİRME ¹

GENDER INEQUALITY AND INTERNATIONAL FINANCIAL RELATIONS: A QUALITATIVE ASSESMENT

Melis Çil

Sorumlu Yazar, Yüksek Lisans Öğrencisi., Ege Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-5576-2075,
92180000438@ogrenci.ege.edu.tr

Gönderim Tarihi/Received:
29.04.2020

Kabul Tarihi /
Accepted: 09.07.2020

İletişim /
Correspondence:
Melis Çil

Benzerlik Oranı/
Plagiasim: %2

Makale Türü/Article Type:
Araştırma Makalesi/
Research Article

¹ Bu çalışma, Ege Üniversitesi Uluslararası İktisat Öğrencileri Kongresi'nde (9-10 Mayıs 2019) sunulan çalışmanın gözden geçirilmiş versiyonudur..

ÖZET

Resmi kalkınma yardımları, göçmen transferleri, doğrudan yabancı yatırımlar, ticari açıklık ve özel sermaye akımlarını uluslararası finansal ilişkiler olarak ele alan bu çalışma, finansal ilişkilerdeki yoğunlaşmanın cinsiyet eşitsizliği üzerindeki etkilerini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda, seksen ülkeden oluşan ve 2010-2017 dönemini kapsayan bir panel veri setinden yararlanılmıştır. Çalışmadan elde edilen ampirik bulgular, finansal ilişkilerde meydana gelen yoğunlaşmanın genel olarak cinsiyet eşitsizliğini artırdığına işaret etmektedir. Resmi kalkınma yardımları, göçmen transferleri ve ticari açıklık değişkenlerinin hem cinsiyet gelişim endeksini hem de cinsiyet eşitsizlik endeksini olumsuz etkilediği sonucuna varılmıştır. Bu üç değişkene ilave olarak doğrudan yabancı yatırımların da yalnızca cinsiyet eşitsizlik endeksi üzerinde olumsuz etkilere sahip olduğu anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Cinsiyet eşitsizliği, uluslararası finansal ilişkiler, panel veri

JEL Kodları: C23, I22, J16

ABSTRACT

Considering official development assistance, remittances, foreign direct investment, trade openness, and private capital flows as international financial relations, this paper aims at evaluating the influences of concentration of international financial relations on the gender inequality. To this end, a panel dataset, which consists of eighty countries, and covers the time span 2010-2017, are employed. Empirical findings of the paper imply that the concentration of financial relations generally promotes the gender inequality. It is concluded that official development assistances, remittances and trade openness have negative influences on both the gender development index and the gender inequality index. In addition to the above-mentioned three variables, it is found out that foreign direct investments negatively affect the gender inequality index.

Keywords: gender inequality, international financial relations, panel data

JEL Codes: C23, I22, J16

1. GİRİŞ

Sürdürülebilirlik; genel bir ifade ile mevcut olan çeşitliliğin korunarak gelecek nesillere üretkenliğin devamlılığının sağlandığı bir süreç olarak tanımlanabilir. Sürdürülebilirlik kavramı, bilimsel bir terim olarak ilk defa Birleşmiş Milletler bünyesinde faaliyet gösteren Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu'nun 1987 yılında yayınlamış olduğu "Ortak Geleceğimiz" isimli raporda öne çıkarılmıştır. Söz konusu rapora göre; "İnsanlık gelecek kuşakların gereksinimlerine cevap verme yeteneğini tehlikeye atmadan, günlük ihtiyaçlarını temin ederek kalkınmayı sürdürülebilir kılma yeteneğine sahiptir."

Sürdürülebilir kalkınma; günümüzde var olan çevreyi ve insanların yaşam kalitelerini koruyarak ekonomik büyümeyi sağlama ve refah seviyesini yükseltme çabasıdır. Sürdürülebilir kalkınma; çevresel, sosyal ve ekonomik sürdürülebilirlik kavramlarını tek çatı altında ele alarak insanların günümüzdeki ve gelecekteki temel ihtiyaçlarını eşit şekilde karşılayabilmesi yeteneğidir. 1992 yılında Rio de Janeiro'da gerçekleşen Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı'nda ve 2002'de Johannesburg'da gerçekleşen Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi'nde, çevresel, sosyal ve ekonomik kavramlar tek çatı altında ele alınmıştır. 2012 yılında yine Rio de Janeiro kentinde yapılan Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı, yeni bir kalkınma gündemi yaratılması gerekliliği ile sonuçlanmıştır. Birleşmiş Milletlere üye ülkeler, 2015 yılında New York'ta Birleşmiş Milletler Kalkınma Zirvesi için toplanmıştır. Söz konusu zirvede, 2030 yılına kadar yoksulluğu sonlandırma, eşitsizlik ve adaletsizlikle mücadele etme, ekonomik büyüme, sürdürülebilir tüketim ve üretim, enerji, sanayileşme ve iklim değişikliği ile ilgili konuları içeren 17 hedef ve 169 amaç belirlenmiş ve 193 ülkenin imzası ile kabul edilmiştir. Söz konusu hedef ve amaçlara, ilgili ülkelerin işbirliği ve ortak çabaları olmaksızın ulaşamayacağı açıktır.

Bu çalışma, yukarıda değinilen hedeflerin beşincisi olan "Cinsiyet Eşitliği" ile "Hedefler İçin Ortaklıklar" başlıklı on yedinci hedefi ilişkilendirmeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda, seksen ülkeden oluşan ve 2010-2017 dönemini kapsayan bir panel veri setinden yararlanılmıştır. Bu çalışma, söz konusu seksen ülkeye ilişkin cinsiyet gelişim endeksi (gender development index) ile cinsiyet eşitsizlik endeksinin (gender inequality index) yine bu ülkelere ilişkin ticari açıklık, özel sermaye akımları, doğrudan yabancı yatırımlar, resmi kalkınma yardımları ve göçmen transferleri şeklinde sınıflandırılan finansal ilişkilerdeki yoğunlaşmaya karşı verdiği tepkinin yönünü belirlemeyi amaçlamaktadır. Daha açık bir ifade ile finansal ilişkiler, "Hedefler İçin Ortaklıklar" açısından bir gösterge değişken olarak kabul edilmiştir. Sonrasında ise, söz konusu ortaklıkların cinsiyet eşitsizliğini azaltma konusundaki rolü araştırılmıştır. Çalışmanın geri kalan kısmı şu şekilde tasarlanmıştır: 2. Bölüm, literatüre değinmektedir. 3. Bölümde ise model ve veri seti tanıtılmaktadır. 4. Bölüm çalışmanın ampirik bulgularına yer vermekte, 5. Bölüm ise çalışmayı genel bir değerlendirme ile sonlandırmaktadır.

2. LİTERATÜR İNCELEMESİ

Wright ve Rogers (2011), yerleşik tarım topluluklarının oluşumundan bu yana cinsiyet ilişkilerinin erkeğin egemenliğinde belirlendiğini vurgulamış ve 20. yüzyılın ilk yarısında bile kadın ve erkeğin toplumda karşıt ve farklı rolleri olduğunun genel kabul gördüğüne değinmiştir. Kadının rolü eş ve anne, erkeğin rolü ise eve ekmek getiren kişi olmasındır. Karabaeva (2014), 20. yüzyılın ikinci yarısında cinsiyet ilişkileri açısından derin bir dönüşüme girildiğini, işgücü piyasasında, siyaset ve eğitim kurumlarında kadının rolünün güçlendiğini öne sürmektedir. Bu sürecin sonucunda ise, kadınlar dünyanın çoğu ülkesinde yasal eşitlik sağlamışlardır. Karabaeva (2014)'ya göre henüz gerçek bir eşitlikten söz etmek mümkün değilse de mümkün kılmak için ilk olarak cinsiyet eşitsizliğinin nedenlerinin tam olarak anlaşılması gereklidir. Diğer yandan, uluslararası kalkınma sürecinde kadının rolü giderek daha fazla önemsenmektedir. Kadın hakları birçok çalışmada ekonomik büyümenin itici bir gücü olarak kabul edilmektedir (örneğin; Wong 2012). Lakin özellikle düşük ve orta gelir düzeyleri içerisinde sınıflanan ülkelere bu gücün harekete

geçirilebilmesi için uluslararası toplumun da desteğine ihtiyaç duyulacağı açıktır. Bu destek, dış yardımlar şeklinde doğrudan bir biçimde verilebileceği gibi göçmen transferleri, doğrudan yabancı yatırımlar, dış ticaret ve özel sermaye akımları gibi finansal ilişkiler vasıtasıyla dolaylı olarak da verilebilmektedir.

Küresel ortaklık ve işbirliği sayesinde, gelişmiş ülkelerin sağladığı resmi kalkınma yardımları %66 oranında artmıştır. Doğal afetlerden kaynaklanan insani buhranlar kaynak arayışına yol açmıştır. Söz konusu buhranlar nedeniyle yardım çağrıları giderek artmaktadır. Bu nedenle bazı ülkeler, kalkınmalarını gerçekleştirebilmek için Resmi Kalkınma Yardımlarına ihtiyaç duymaktadır (<http://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/sustainable-development-goals/goal-17-partnerships-for-the-goals.html>). Resmi Kalkınma Yardımlarının bilindiği üzere en önemli amacı, gelişmekte olan ülkelerde sürdürülebilir kalkınma dinamiklerinin harekete geçirilmesidir. Bu bağlamda, resmi kalkınma yardımlarındaki artışın cinsiyet eşitsizliğini azaltması beklenmektedir.

Diğer yandan, 2013 yılında göçmenlerin para havaleleri 404 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiş ve gelişmekte olan ülkeler için en büyük ikinci dış finansman kaynağı olarak gösterilmiştir (WDI 2014). Bu nedenle, göç gelirleri hükümetler ve uluslararası kuruluşlar tarafından hane halkı yoksulluğunun azalmasında ve yerel kalkınmanın artırılmasında büyük öneme sahip kabul edilmiştir (Lopez-Ekra ve diğerleri, 2011). Uluslararası Göç Örgütü; kaynaklara daha az erişime sahip ve erkeklere göre daha az karar alma gücüne sahip olan kadınların, göçmen gelirleri ile güçlenerek kilit roller elde edebileceklerini önermiştir (IOM, 2002:2). Ayrıca Uluslararası Göç Örgütü; yurtdışında çalışan ve eşlerinden para alan kadınların, gelirlerini ve haneyi yönetme konusunda daha fazla sorumluluk ve özgürlük kazanabileceğini vurgulamaktadır (IOM, 2010:5).

Bazı araştırmacılar, göçmen transferlerinin kadınları güçlendirme etkisinin, havale yapanlar kadınlar olduğunda daha belirgin olduğunu düşünmektedir (Lopez-Ekra ve diğerleri, 2011:70). Bu bağlamda kadınlar, dünya çapında tüm göçmen transferlerinin yarısını temsil etmektedirler (IOM, 2008). Göçmen transferlerinin kadının güçlenmesindeki pozitif etkilerini vurgulayan araştırmacıların yanı sıra, bu transferlerin çalışmaya giden göçmen eşler evlerine döndüklerinde kadınların kazandığı özgürlük ve sorumluluğun sona ereceğine inanan araştırmacılar da mevcuttur (De Haas, 2007:20). Dolayısıyla göç ile yabancı ülkelerde çalışmaya giden işçilerin yurtlarında bulunan ailelerine gönderdikleri transferler (para havaleleri); refahı iyileştirme, ekonomik büyümeyi teşvik etme ve yoksulluğu doğrudan ve dolaylı olarak azaltma potansiyeline sahipken, cinsiyet eşitsizliği üzerindeki etkileri ise çok daha belirsizdir. Lopez-Ekra ve diğerleri (2011), göç etmenin ve eve para göndermenin, eşleri ve çocukları geride daha savunmasız şekilde bırakmanın veya onlara gelir göndererek daha iyi fırsat sunmanın hala tam anlamıyla araştırılmamış birçok faktöre bağlı olduğunu ileri sürmektedir.

Diğer yandan göçmen transferlerinin etkisini değerlendirebilmek için hangi ülkeden hangi ülkeye gerçekleştirildiğinin de göz önüne alınması gerektiği açıktır. Çalışmaya giden bir göçmenin, gittiği ülkedeki mevcut sosyal hakların, göçmenin ülkesindeki sosyal haklardan daha zayıf olma durumu ile gidilen ülkedeki sosyal hakların, göçmen kişinin ülkesindeki sosyal haklardan daha iyi olması farklı sonuçlar verebilir. Maalesef bunu ampirik olarak değerlendirebilmek için yeterli bir veri bulunmamaktadır.

Bazı araştırmacılar ise cinsiyet eşitsizliği ile doğrudan yabancı yatırımlar arasındaki çift yönlü ilişkiyi ortaya koymaktadır (örneğin; Busse ve Nunnenkamp, 2009; Coleman, 2010; Neumayer ve De Soysa, 2011; Brzozowski, 2013; Blanton ve Blanton, 2015). Doğrudan yabancı yatırımcılar, cinsiyet eşitsizliğinin gözlendiği ülkeleri tercih edebilirler. Bu durumun nedeni, düşük vasıflı kadın işgücü havuzundan karlarını en üst düzeye çıkarmak için yararlanmak istemeleridir. Seguino (2000, 2010), cinsiyetler arasındaki ücret

ayrımcılığının ülkelerin küresel ekonomide daha etkin bir şekilde rekabet etmelerine yardımcı olurken daha geniş bir cinsiyet eşitsizliği ile de sonuçlanabileceğine değinmiştir. Benzer şekilde Brzozowski (2013) de, eğitim ve sağıktaki cinsiyet eşitsizliğinin doğrudan yabancı yatırımcılara daha fazla kar getirdiği için daha fazla doğrudan yabancı yatırım çekebileceği sonucuna varmıştır. Öte yandan, bazı araştırmacılar yüksek vasıflı bir işgücü havuzunda kadınların güçlendirilmesinin, yabancı yatırımcılar için daha çekici olabileceğini vurgulamışlardır (örneğin; Coleman 2010; Busse ve Nunnenkamp 2009). Genel olarak, cinsiyet eşitsizliği ile doğrudan yabancı yatırımlar arasındaki ilişkinin belirsiz olduğu ve daha fazla açıklama gerektirdiği sonucuna varılabilir.

Artan küresel etkileşim de kadın ve erkekleri farklı oranda etkilemektedir. Korinek (2005)'e göre ihracata yönelik sektörlerin kadınlar için iş kaynağı yarattığı açıktır. Buna rağmen profesyonel iş kadınları, OECD ülkeleri de dahil olmak üzere işe alımlarda ve terfilerde ayrımcılığa maruz kalmaya devam etmektedir. Korinek (2005)'e göre ticaretin serbestleştirilmesi, kadınların bu serbestleşmeden daha az yararlanabilmelerini sağlayan kısıtlamalar nedeniyle tartışmalıdır. Bu nedenle, iyi tasarlanmış hükümet politikaları kadınların ticarete daha adil fırsatlar elde edebilmeleri açısından son derece önemlidir. Schultz (2006) ise, serbestleşen ticaret politikalarını cinsiyet eşitsizliğinin azalması ile ilişkilendirmektedir. Serbest ticaret politikası uygulayan düşük gelirli ekonomilerde kadın istihdamının erkeklere göre daha hızlı arttığını öneren birçok araştırma mevcuttur (örneğin; Özler, 2003, Levinsohn, 1999; Hanson, 2003).

Yukarıda sunulan kısa literatür araştırmasından anlaşılacağı üzere; finansal ilişkilerdeki yoğunlaşmanın cinsiyet eşitsizliği üzerindeki etkisi oldukça tartışmalıdır. Bu nedenle, çalışmanın bir sonraki bölümünden itibaren bir dizi istatistiksel yöntemden yararlanmak suretiyle konuya ilişkin niceliksel bir değerlendirme yapılmaya çalışılacaktır.

3. MODEL, YÖNTEM VE VERİ SETİ

Çalışmanın finansal ilişkilerdeki yoğunlaşmanın cinsiyet eşitsizliği üzerindeki etkilerini test etmeyi amaçlayan modeli şu şekilde tanımlanabilir:

$$\begin{aligned} g_{it} &= \alpha + X'_{it}\beta + \epsilon_{it} \\ \epsilon_{it} &= \mu_i + \epsilon_{it} \end{aligned} \quad (1)$$

(1) nolu regresyon denkleminde yer alan (g_{it}) (i) ülkesinde (t) anında gözlenen cinsiyet eşitsizliği göstergesini temsil etmektedir. Çalışmada cinsiyet eşitsizliği göstergeleri olarak Birleşmiş Milletler Kalkınma Raporları içerisinde sunulan “Cinsiyet Gelişim Endeksi” (gender development index: GDI) ile “Cinsiyet Eşitsizlik Endeksi” (gender inequality index: GII) göz önüne alınmıştır. Söz konusu regresyon denkleminde yer alan (α) regresyon sabitini, (X_{it}) ise (t) anında finansal ilişkilerdeki yoğunlaşmayı temsil eden açıklayıcı değişkenlere ilişkin ($1 \times k$) boyutlu satır vektörünü temsil etmektedir. Bu bağlamda, resmi kalkınma yardımları (ODA), göçmen transferleri (REMIT), doğrudan yabancı yatırımlar (FDI), ticari açıklık (OPENNESS) ve özel sermaye akımları (PCF) uluslararası finansal ilişkiler değişkenler olarak ele alınmıştır. (ϵ_{it}) ise regresyon hata terimlerini temsil etmekte olup; birime özgü sabit etkiler (μ_i) ile tesadüfi şoklardan (ϵ_{it}) oluşmaktadır. Son olarak ($k \times 1$) boyutlu (β) sütun vektörü ise açıklayıcı değişkenlere ilişkin parametreleri taşımaktadır.

(1) numaralı regresyon denkleminin tahmin edilmesi sürecinde “Havuzlanmış En Küçük Kareler” (POLS), “Sabit Etkiler” (LSDV) ve “Tesadüfi Etkiler” (FGLS) tahmincileri göz önüne alınmıştır. Bilindiği üzere, söz konusu tahminciler arasındaki seçim, aşağıdaki varsayımların geçerliliğine bağlıdır:

- Birime özgü etkilerin yokluğu veya daha açık bir ifade ile örnekleme oluşturan birimlerin homojenliği durumunda POLS tahmincisi göz önüne alınabilir.
- Birime özgü etkilerin varlığı veya daha açık bir ifade ile örnekleme oluşturan birimlerin heterojenliği durumunda ise, söz konusu etkilerin diğer açıklayıcı

değişkenlerle ilişkili olup olmaması dikkate alınır. Şayet birime özgü etkiler ile diğer açıklayıcı değişkenler arasındaki kovaryans sıfıra eşit değilse LSDV tahmincisi, sıfıra eşit ise FGLS tahmincisi göz önüne alınabilir.

Çalışmada söz konusu üç tahminci arasındaki seçim, istatistiksel olarak aşağıda belirtilen üç adımlı sürece uygun olarak gerçekleştirilmiştir:

▪ F testinden yararlanılarak POLS tahmincisi LSDV tahmincisine karşı test edilmiştir:

$$\begin{aligned} H_0: \mu_1 = \dots = \mu_i \text{ (POLS)} \\ H_a: \mu_1 \neq \dots \neq \mu_i \text{ (LSDV)} \end{aligned} \quad (2)$$

Söz konusu testin uygulanabilmesi için model sırası ile POLS ve LSDV tahmincisi ile tahmin edilir ve hata terimlerinin kareleri toplamı (RSS_R ve RSS_U) üretilir. Daha sonra aşağıdaki sunulan F istatistiği hesaplanır. Hesaplanan F istatistiğinin ilgili tablo kritik değerinden büyük olması halinde boş hipotez reddedilir ve bu durumda LSDV tahmincisi POLS tahmincisine tercih edilmelidir:

$$F = \frac{\frac{(RSS_R - RSS_U)}{(N - 1)}}{\frac{(RSS_U)}{(N(T - 1) - k)}} \sim F_{N-1, N(T-1)-k} \quad (3)$$

▪ Breusch-Pagan LM testinden yararlanarak POLS tahmincisi FGLS tahmincisine karşı test edilmiştir:

$$\begin{aligned} H_0: \sigma_\mu^2 = 0 \text{ (POLS)} \\ H_a: \sigma_\mu^2 > 0 \text{ (FGLS)} \end{aligned} \quad (4)$$

Söz konusu test uygulanırken model ilk olarak POLS altında tahmin edilerek hata terimleri üretilir. Daha sonra ise aşağıda belirtilen Breusch-Pagan test istatistiği (LM) hesaplanır. Test istatistiğinin ilgili tablo kritik değerinden büyük olması halinde boş hipotez reddedilir ve bu durumda FGLS tahmincisi POLS tahmincisine tercih edilmelidir:

$$LM = \frac{NT}{2(T - 1)} \left(\left(\frac{\sum_{i=1}^N (\sum_{t=1}^T \epsilon_{it})^2}{\sum_{i=1}^N \sum_{t=1}^T \epsilon_{it}^2} \right) - 1 \right)^2 \sim \chi_1^2 \quad (5)$$

▪ İlk iki adımın boş hipotezin reddedilmesi ile sonuçlanması halinde ise Hausman testinden yararlanarak FGLS tahmincisi LSDV tahmincisine karşı test edilmiştir:

$$\begin{aligned} H_0: E(\mu_i, X_{it}) = 0 \text{ (FGLS)} \\ H_a: E(\mu_i, X_{it}) \neq 0 \text{ (LSDV)} \end{aligned} \quad (6)$$

Hausman test istatistiği ise modelin sırası FGLS ve LSDV yöntemleri altında tahmin edilmesi sureti ile şu şekilde hesaplanmaktadır:

$$m = (\beta_{LSDV} - \beta_{FGLS})' (\sigma_{\beta_{LSDV}}^2 - \sigma_{\beta_{FGLS}}^2) (\beta_{LSDV} - \beta_{FGLS}) \sim \chi_k^2 \quad (7)$$

Hesaplanan test istatistiğinin ilgili tablo kritik değerinden büyük olması halinde boş hipotez reddedilir ve bu durumda modelin LSDV tahmincisi FGLS tahmincisine tercih edilir.

Çalışmada kullanılan veri seti, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı bünyesinde hazırlanan İnsani Kalkınma Raporlarından derlenmiştir. Cinsiyet eşitsizliğini temsil etmek için “Cinsiyet Gelişim Endeksi” (GDI) ile “Cinsiyet Eşitsizlik Endeksi” (GII) göstergelerinden yararlanılmıştır. GDI bilindiği üzere İnsani Gelişim Endeksi (HDI)

üzerinden hesaplanmaktadır. HDI, uzun ve sağlıklı yaşam, bilgi ve yaşam standardı başlıklı üç göstergenin bir bileşenidir. İnsani Kalkınma Raporlarında kadınlar için hesaplanan HDI değerinin erkekler için hesaplanan HDI değerine oranı GDI değerini vermektedir. Dolayısıyla bir ülke için hesaplanan GDI'nın bire eşit olması kadın ve erkekler için mutlak eşitliğin söz konusu olduğunu ifade etmektedir. Söz konusu ülke için GDI'nın artması (azalması) ise kadınların lehine (aleyhine) gelişmeler yaşandığına işaret etmektedir. Daha açık bir ifadeyle GDI değerinde artışa yol açan her gelişme, ilgili ülkede kadını güçlendirmektedir. GII ise Kadın Cinsiyet Endeksi ile Erkek Cinsiyet Endeksi üzerinden hesaplanmaktadır. GII, hesaplanırken sağlıkta, işgücü piyasasında ve sosyo ekonomik statülerdeki cinsiyet farklılıkları göz önüne alınmaktadır. Bir ülkenin GII endeksinin yükselmesine (azalmasına) yol açan her faktör, o ülkede kadını erkeğe göre daha dezavantajlı hale getirmektedir. Genel olarak ifade etmek gerekirse; GDI'yi yükselten ve GII'yi azaltan her faktör, kadının erkeğe göre nispi durumunu daha iyi hale getirmekte ve böylece var olması muhtemel bir ayrımcılığın azalmasına katkı sağlamaktadır.

Çalışmada yer verilen açıklayıcı değişkenler ise, GDI ve GII değerlerine yer verilen her ülkenin dış dünyadan aldığı "Resmi Kalkınma Yardımları" (ODA), söz konusu ülke vatandaşlarının dış dünyada elde edip ülkelerine yolladıkları "Transferler" (REMIT), söz konusu ülkenin aldığı "Doğrudan Yabancı Yatırımlar" (FDI), söz konusu ülkenin "Dış Ticaret Hacmi" (OPENNESS) ve son olarak söz konusu ekonomiye yönelik "Özel Sermaye Akımları" (PCF) değişkenlerinden oluşmaktadır. Açıklayıcı değişkenlerin tamamı, ilgili ülkenin Gayri Safi Yurtiçi Hasılasına oranlanmıştır. Çalışmada kullanılan değişkenlere ilişkin tanımlayıcı istatistikler Tablo 1'de sunulmaktadır:

Tablo 1: Tanımlayıcı İstatistikler

	GDI	GII	ODA	REMIT	FDI	OPENNESS	PCF
Ortalama	0.918	0.451	0.0415	0.062	0.051	0.814	-0.055
Ortanca	0.942	0.452	0.020	0.026	0.034	0.764	-0.037
Maksimum	1.028	0.839	1.272	0.435	0.849	2.003	0.329
Minimum	0.218	0.129	-0.004	0.000	-0.372	0.191	-0.849
Std. Sapma	0.0948	0.136	0.082	0.076	0.070	0.322	0.087
Eğiklik	-2.852	-0.062	7.888	1.896	4.375	0.587	-4.059
Basıklık	17.132	2.711	100.238	7.140	42.379	3.091	29.567
Jarque-Bera	5515.999 [0.000]	2.352 [0.309]	230471.1 [0.000]	748.504 [0.000]	38648.31 [0.000]	32.903 [0.000]	18331.14 [0.000]
Gözlem Sayısı	570	570	570	570	570	570	570

Çalışmada yer verilen ülkelerin listesi, çalışmanın ekinde sunulmaktadır.

4. AMPİRİK BULGULAR

Gerek Cinsiyet Gelişim Endeksi (GDI) gerekse de Cinsiyet Eşitsizlik Endeksinin (GII) bağımlı değişken olarak göz önüne alındığı modellerde, en uygun tahmincinin Sabit Etkiler Tahmincisi (LSDV) olduğu sonucuna varılmıştır. Rapor edilen standart hatalar dirençli (robust) standart hatalar olup; karşılaştırma sağlaması amacı ile Havuzlanmış En Küçük Kareler (POLs) ve Tesadüfi Etkiler (FGLS) tahmincisi yardımı ile ulaşılan bulgulara da yer verilmiştir. GDI'nın bağımlı değişken olarak yer aldığı modele ilişkin tahmin sonuçları Tablo 2'de sunulmaktadır. Tablo 2'de yer verilen bulgulardan görüldüğü üzere; resmi

kalkınma yardımları, göçmen transferleri ve ticari açıklıkta meydana gelen artışlar alıcı ülkelerde cinsiyet eşitsizliğini artırmaktadır:

Tablo 2: Finansal İlişkilerdeki Yoğunlaşmanın Cinsiyet Gelişim Endeksi (GDI) Üzerindeki Etkisi

	LSDV	POLS	FGLS
Sabit	0.946* (0.009)	0.860* (0.011)	0.919* (0.016)
Resmi Kalkınma Yardımı	-0.065** (0.027)	-0.432* (0.150)	-0.091*** (0.047)
Göçmen Transferleri	-0.015** (0.064)	0.064 (0.039)	-0.107*** (0.060)
Doğrudan Yabancı Yatırım	-0.033 (0.025)	0.049 (0.084)	-0.044*** (0.026)
Ticari Açıklık	-0.019*** (0.011)	0.078* (0.011)	0.006 (0.011)
Özel Sermaye Akımları	-0.012 (0.012)	-0.092** (0.045)	-0.017 (0.015)
Regresyon F	63.105 [0.000]	30.011 [0.000]	1.424 [0.213]
Düz. R²	0.899	0.198	0.004
Tahminci Seçim Testleri			
POLS-LSDV	52.022 [0.000]		
POLS-FGLS		953.969 [0.000]	
FGLS-LSDV			36.671 [0.000]
*, **, *** sırası ile %99, %95 ve %90 güven düzeylerinde istatistiksel anlamlılığa işaret etmektedir. [] ilgili test istatistiğine ilişkin olasılık değerlerini göstermektedir. Dirençli standart hatalar, White-diagonal yöntemi altında hesaplanmıştır.			

Cinsiyet Eşitsizlik Endeksi (GII) değişkeninin bağımlı değişken olarak yer aldığı modele ilişkin tahmin sonuçları ise Tablo 3’de sunulmaktadır. Tablo 3’den görüldüğü üzere; resmi kalkınma yardımları, göçmen transferleri ve ticari açıklıkta meydana gelen artışlar, bir önceki modele benzer şekilde alıcı ülkelerde cinsiyet eşitsizliğini artırmaktadır. İlaveten, doğrudan yabancı yatırımlar da meydana gelen artışların da GII’nın bağımlı değişken olduğu modelde cinsiyet eşitsizliğini artırdığı sonucuna varılmıştır.

Genel bir değerlendirme yapmak gerekirse; finansal ilişkilerde meydana gelen yoğunlaşmanın alıcı ülkelerde genel olarak cinsiyet eşitsizliğini artırdığı sonucuna varılmıştır. Elde edilen bu bulgular “Hedefler İçin Ortaklıklar” bağlamında gösterge değişken olarak kullanılan finansal ilişkilerin “Cinsiyet Eşitliğini” sağlamak bir yana durumu daha da kötüleştirdiğini ortaya koymaktadır.

Tablo 3: Finansal İlişkilerdeki Yoğunlaşmanın Cinsiyet Eşitsizlik Endeksi (GII) Üzerindeki Etkisi

	LSDV	POLS	FGLS
Sabit	0.417* (0.008)	0.511* (0.014)	0.432* (0.016)
Resmi Kalkınma Yardımı	0.114* (0.033)	0.717* (0.222)	0.123* (0.037)
Göçmen Transferleri	0.141* (0.051)	-0.320* (0.060)	0.122** (0.049)
Doğrudan Yabancı Yatırım	0.069** (0.028)	0.046 (0.126)	0.073* (0.026)
Ticari Açıklık	0.021** (0.011)	-0.077* (0.017)	0.016 (0.011)
Özel Sermaye Akımları	0.008 (0.017)	0.188* (0.058)	0.010 (0.017)
Regresyon-F	356.545 [0.000]	35.174 [0.000]	7.333 [0.000]
Düz. R²	0.981	0.230	0.052
Tahminci Seçim Testleri			
POLS-LSDV	218.016 [0.000]		
POLS-FGLS		1397.834 [0.000]	
FGLS-LSDV			37.158 [0.000]
*, **, *** sırası ile %99, %95 ve %90 güven düzeylerinde istatistiksel anlamlılığa işaret etmektedir. [] ilgili test istatistiğine ilişkin olasılık değerlerini göstermektedir. Dirençli standart hatalar, White-diagonal yöntemi altında hesaplanmıştır.			

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Uluslararası finansal ilişkilerde meydana gelen yoğunlaşmanın alıcı ülkelerde cinsiyet eşitsizliği üzerindeki etkilerini araştırmayı amaçlayan bu çalışma, seksen ülkeden oluşan ve 2010-2017 dönemini kapsayan bir veri setinden yararlanmaktadır. Resmi kalkınma yardımları, göçmen transferleri, doğrudan yabancı yatırımlar, ticari açıklık ve özel sermaye akımlarından finansal ilişkilerdeki yoğunlaşmayı ölçebilmek için yararlanılmış ve finansal ilişkilerdeki yoğunlaşmanın alıcı ülkelerdeki “Cinsiyet Gelişim Endeksi” ile “Cinsiyet Eşitsizlik Endeksi” üzerindeki etkileri araştırılmıştır.

Olabilirlik oranı, Lagrange çarpan ve Hausman testleri yardımı ile çalışmanın ekonometrik modelinin en iyi sabit etkiler tahmincisi yardımı ile tahmin edilebileceği sonucuna varılmıştır. Panel veri modellerinde yaygın olarak gözlenen değişen varyans

sorunu ile başa çıkabilmek içinse dirençli standart hatalar göz önüne alınmıştır. Çalışmadan elde edilen ampirik bulgular, ümit kırıcı bir biçimde finansal ilişkilerde meydana gelen yoğunlaşmanın alıcı ülkelerdeki cinsiyet eşitsizliğini artırdığını ortaya koymaktadır. Resmi kalkınma yardımları, göçmen transferleri ve ticari açıklık değişkenlerinin hem cinsiyet gelişim endeksini hem de cinsiyet eşitsizlik endeksini olumsuz etkilediği sonucuna varılmıştır. Bu üç değişkene ilave olarak doğrudan yabancı yatırımların da yalnızca cinsiyet eşitsizlik endeksi üzerinde olumsuz etkilere sahip olduğu anlaşılmıştır.

Finansal ilişkilerdeki yoğunlaşmanın, özellikle son dönemlerde çoklu bir yapıya doğru evrildiği gözlenmektedir. Şöyle ki; gelişmekte olan ülkelerin bazıları, son yıllarda gerek siyasal gerekse de finansal olarak ön plana çıkmaktadır. Çin'in özellikle Afrika'da birçok ülkede doğrudan yabancı yatırım yaptığı bilinmektedir. Yine Türkiye dünyanın en cömert bağışçılarından biri olarak resmi kalkınma yardımları bağlamında ön plana çıkmaktadır. Dolayısıyla finansal ilişkilerdeki yoğunlaşmanın gelişmekte olan ülkeler ve gelişmiş ülkeler bağlamında bir ayırım yapılarak cinsiyet eşitsizliği üzerindeki etkilerinin sorgulanmasının daha yararlı olabileceği değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

Barnett, M., & Finnemore, M. (2004). *Rules for the world: International organizations in global politics*. Cornell University Press

Blanton, R. G., & Blanton, S. L. (2015). Is foreign direct investment "Gender Blind"? Women's rights as a determinant of US FDI. *Feminist Economics*, 21(4), 61-88.

Busse, M., & Nunnenkamp, P. (2009). Gender disparity in education and the international competition for foreign direct investment. *Feminist Economics*, 15(3), 61-90.

Bui, T. M. H., Vo, X. V., & Bui, D. T. (2018). Gender inequality and FDI: empirical evidence from developing Asia-Pacific countries. *Eurasian Economic Review*, 8(3), 393-416.

Braunstein, E. (2006). *Foreign direct investment, development and gender equity: a review of research and policy* (No. 12). UNRISD Occasional Paper.

Brzozowski, M. (2013). Gender equality as the determinant of FDI flows to Central European Countries. *Ekonomia. Rynek, Gospodarka, Społeczeństwo*, (33), 101-125.

Coleman, I. (2010). The global glass ceiling: Why empowering women is good for business. *Foreign Aff.*, 89, 13.

De Haas, H. (2007). Remittances, migration and social development. *A conceptual review of the literature*.

Engberg-Pedersen, L. (2016). Policy making in foreign aid: Gender equality and Danish development policy. *The Journal of Development Studies*, 52(7), 933-949.

Esplen, E., & O'Neill, P. (2017). From Commitment to Action: Aid in Support of Gender Equality and Women's Rights in the Implementation of the Sustainable Development Goals. In *Financing for Gender Equality* (pp. 205-225). Palgrave Macmillan, London.

Hanson, G. H. (2003). *What has happened to wages in Mexico since NAFTA?* (No. w9563). National Bureau of Economic Research.

International Organization for Migration. (2008). *World migration 2008: Managing labour mobility in the evolving global economy* (Vol. 4). Hammersmith Press.

Karabaeva, J. (2014). *Remittances and Gender Equality. The role of remittances in reducing gender inequality in migrants' countries of origin* (Master's thesis).

Campos, N. F., & Kinoshita, Y. (2003). Why does FDI go where it goes? New evidence from the transition economies.

Lancaster, C. (2008). *Foreign aid: Diplomacy, development, domestic politics*. University of Chicago Press.

Levinsohn, J. (1999). Employment responses to international liberalization in Chile. *Journal of international Economics*, 47(2), 321-344.

Lopez-Ekra, S., Aghazarm, C., Kötter, H., & Mollard, B. (2011). The impact of remittances on gender roles and opportunities for children in recipient families: Research from the International Organization for Migration. *Gender & Development*, 19(1), 69-80.

Neumayer, E., & De Soysa, I. (2011). Globalization and the empowerment of women: an analysis of spatial dependence via trade and foreign direct investment. *World development*, 39(7), 1065-1075.

Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). (2013). Gender Equality and Women's Rights in the Post-2015 Agenda—A Foundation for Sustainable Development.

Esplen, E., & Hedman, J. (2014). From ambition to results: Delivering on gender equality in donor institutions.

Özler, S. (2007). Export-led industrialization and gender differences in job creation and destruction. *The feminist economics of trade*, 164-84.

Quarles van Ufford, P. (1988). The hidden crisis in development: development bureaucracies in between intentions and outcomes. *The hidden crisis in development: Development bureaucracies*, 9-38.

Schultz, P. (2006). *Does the Liberalization of Trade Advance Gender Equality in Schooling and Health? Economic Growth Center Yale University* (No. 935). Center. Discussion Paper.

Seguino, S. (2000). The effects of structural change and economic liberalisation on gender wage differentials in South Korea and Taiwan. *Cambridge Journal of Economics*, 24(4), 437-459.

Seguino, S. (2010). Gender, distribution, and balance of payments constrained growth in developing countries. *Review of Political Economy*, 22(3), 373-404.

Swiss, L. (2012). The adoption of women and gender as development assistance priorities: An event history analysis of world polity effects. *International Sociology*, 27(1), 96-119.

Desa, U. N. (2016). Transforming our world: The 2030 agenda for sustainable development. UNDP (2010) Human Development Report 2010. The Real Wealth of Nations

OECD, U. (2014). Making development co-operation more effective: 2014 progress report.

UNDP Türkiye Temsilciliği, <http://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home.html> (Erişim Tarihi, 10 Mart 2019)

Van der Veen, A. M. (2011). *Ideas, interests and foreign aid* (Vol. 120). Cambridge University Press.

Rogers, J. O. E. L., & Wright, E. (2010). *American society: How it really works*. New York: WW Norton.

Wong, Y. N. (2012, November). World development report 2012: Gender equality and development. In *Forum for Development Studies* (Vol. 39, No. 3, pp. 435-444). Routledge.

World Bank. (2003). *World development report 2003: sustainable development in a dynamic economy*. World Bank; New York: Oxford University Press.

Swamy, G. (2004). The Impact of International Trade on Gender Equality.

Prospects, G. E. (2006). Economic implications of remittances and migration. *The World Bank, Washington, DC. Statistical Data:*

UNDP (United Nations Development Programme) <http://hdr.undp.org/en/data> (Erişim Tarihi, 11 Mart 2019)

EK**Tablo 4: Ülke Listesi**

Afganistan	Fildişi Sahili	Lübnan	Sırbistan
Arnavutluk	Gana	Lesotho	Sierra Leone
Azerbaycan	Guatemala	Liberya	Sri Lanka
Bangladeş	Guyana	Malavi	Sırbistan
Beyaz Rusya Cumhuriyeti	Gürcistan	Maldivler	Sudan
Belize	Haiti	Mali	Surinam
Benin Cumhuriyeti	Hindistan	Mauritius	Svaziland
Bolivya	Honduras	Meksika	Şili
Bosna-Hersek	Irak	Moldova	Güney Afrika
Botsvana	Jamaika	Mozambik	Tacikistan
Brezilya	Kamboçya	Moğolistan	Tanzanya
Burkina Faso	Karadağ	Mısır	Togo
Cezayir	Kamerun	Namibya	Tunus
Demokratik Kongo Cumhuriyeti	Kazakistan	Nijerya	Türkiye
Dominik Cumhuriyeti	Kenya	Pakistan	Ukrayna
El Salvador	Kırgızistan	Panama	Uruguay
Ermenistan	Kolombiya	Paraguay	Vietnam
Ekvator	Kongo Cumhuriyeti	Peru	Yemen
Fas	Kosta Rika	Ruanda	Zambiya
Filipinler	Laos	Senegal	Zimbabve